

## POSUDOK HABILITAČNEJ PRÁCE

Téma: Dynamika ľudského prístupu k svetu v diele Jana Patočku  
Autor: Mgr. Andrea Javorská, PhD.  
Oponent: prof. PhDr. Cyril Diatka, CSc.

### 1. Náročnosť spracovania riešenej problematiky práce

Spracovanie predmetnej problematiky dynamiky ľudského prístupu k svetu v diele Jana Patočku je pokusom zobrazit' prínos tohto českého filozofa k nazeraniu problematiky človeka vo svete. Téma je náročná z toho dôvodu, že sa autorka musí vysporiadať s fenomenologickým prístupom k problému človeka, jeho bytia, ale i s problémom reflexie tejto metódy v diele Jana Patočku, ktorý ju posunul do oblasti chápania prirodzeného sveta. V pohybe dejinného času človek vstupuje do dejín súčasne však sa vyjavujú dejiny v jeho živote ako žitá skutočnosť, súčasťou čoho je pochopenie seba samého, pričom tento proces je vždy otvorený. Zdá sa nám, že si vybrala problém, ktorý je pomerne široký a aj vzhľadom na uvedený zoznam literatúry sa môže zdať, že vhodnejšie by bola analýza len určitého momentu v diele Jana Patočku, ukázať originálnosť Patočkovho myslenia na analýze niektorých z jeho diel. Pri skúmaní diela Jana Patočku sa dostávame k obrazu filozofa, učenca sokratovského typu, ktorý nielen o pravdu usiluje, hľadá ju, nachádza, pričom sa stretáva s odporujúcou silou totality, ktorá problém človeka v dejinnom čase značne zredukovala

### 2. Posúdenie úrovne spracovania práce

Predkladaná práca autorky Mgr. Andrey Javorskej, PhD. sa člení na tri kapitoly, ktoré sú vzájomne previazané a súčasne poukazujú na závažné stránky uvažovania filozofa Patočku s tým, že prvá kapitola je akoby predstavením konceptu filozofického skúmania Patočku v kontexte nadväznosti, ale i kritického prepracovania odkazu Edmunda Husserla a jeho fenomenologickej metódy. Je to najmä v časti 1.3 *Asubjektívna fenomenológia prirodzeného sveta*. V tejto časti kapitoly si autorka vytvára základ pre pokračujúcu analýzu diela Jana Patočku s tým, že Patočkov koncept na rozdiel od Husserlovej metódy reflektuje podstatný rozdiel medzi zainteresovanosťou človeka v jeho bezprostrednom živote z hľadiska viazanosti na bytie ako i s tým spojené sebapochopenie v reálnom dejinnom čase. V tejto rovine Patočka akcentuje otvorenosť bytia človeka, kde človek svoje bytie nielen prežíva, ale i vzhľadom na dejinný čas naplňa zmysel toho čím sa stáva a o čo usiluje. Je to istým spôsobom iný variant myslenia v kontrapozícii z existenciálnou filozofiou, pretože Patočka vychádza z ontologickej štruktúry bytia, avšak diferencuje ho vzhľadom na reálny žitý čas človeka ako dejinnej bytosti. Patočka je mysliteľom bezpochyby angažovaným, „prítomným“ v čase svojho žitia. Tvorí a rozvíja svoje filozofické názory nielen v určitom kontexte prehodnotenia filozofickej

tradície Európy, ktorú mu umožnila fenomenológia E. Husserla, ale súčasne reflektuje i skutočnosť prežívania svojho vlastného života ako otvoreného horizontu, čo je preukazné aj na jednotlivých fázach jeho tvorby a životných periperií. Je to najmä jeho zameranie na duchovný odkaz európskej myšlienkovvej tradície a zápas o uchopenie zmyslu ľudského bytia v kontrapozícii s dvoma totalitami – nacizmu ako i komunizmu. Autorka, Mgr. Andrea Javorská, PhD. sa pokúša tieto skutočnosti zobrazit', pokiaľ možno, na pomerne malom priestore. Možno konštatovať, že v zásade vydareným spôsobom, aj keď náročnosť problematiky si vyžaduje veľmi dobrú schopnosť filozofickej analýzy, čo sa autorke do istej miery podarilo, pretože sa kontinuálne zaoberá myslením prvej polovice 20. stor., vrátane Husserlovej fenomenológie a Heideggerovej koncepcie dejinného času a reálneho bytia človeka. Snáď by bolo osožné, keby v práci tohto typu bola vysvetlená hlbšie Patočkova väzba na klasickú grécku filozofiu a to v rovine sokratovsko-platónskej, ako i v rovine Aristotelovej iniciatívy, pokiaľ ide o štruktúru bytia. Mgr. Andrea Javorská, PhD. to naznačuje vo svojej práci, ale druhá kapitola je už skôr púhou reflexiou danej problematiky v snahe zdôrazniť koncept Jana Patočku, pričom práve táto je pasáž náročná na detailnejšiu analýzu využitia uvedených konceptov duchovnej tradície Európy. Najrozsiahlejšou časťou habilitačnej práce je kapitola 3 Pohyb vo filozofii dejín. Autorka, Mgr. Andrea Javorská, PhD., uceleným spôsobom sa snaží nájsť zmysel Patočkovho konceptu v kritickom posudzovaní histórie a filozofie dejín cez kategórie „pohyb“, „čas“ a sloboda“. Tak nám autorka umožňuje dostať sa k jednej z kľúčových tém Patočkových *Kacířských esejí*, kde Patočka uplatňuje svoju hlbokú znalosť duchovnej tradície Európy.

### **3. Prínos a úroveň výsledkov práce**

Autorka sa dlhodobo kontinuálne zaoberá líniou myslenia, ktoré predstavuje určité dominanty v európskom myslení 20. storočia, najmä pokiaľ ide o filozofiu fenomenológie E. Husserla a jeho analýzu krízy európskeho myslenia a určitého rozkladu duchovnej línie v európskom myslení, najmä v kontrapozícii, v aktuálnosti a partikulárnosti vedy, vedeckého skúmania, ktoré akoby vytrhávalo isté štruktúry fenoménov a pomocou prísnej objektivistickej metódy redukovala svet človeka na rovinu inštrumentálneho chápania smerujúceho k zjednodušenému prístupu človeka k svetu ako nachádzania účelu pri strate hlbšej kontinuity sebazpoznávania. Heidegger rozvinul túto líniu myslenia cez problém ontologického nahliadnutia na dejinný čas, čím sa vynoril problém diferencovanosti ľudského bytia v rovine autentického a neautentického pobytu na svete s možnosťou straty zmyslu. V tomto kontexte vystupuje myslenie J. Patočku, ktorý obidve tieto línie pozná, avšak ďalej rozvinie podnety týchto myšlienkových iniciatív až do jemnej nuansie ľudského pobytu vo svete, v ktorom sa vynára problém nebezpečia straty zmyslu a to už nielen z hľadiska určitej jednostrannosti objektivistického prístupu, ktorý ponúka moderná veda, ale i z hľadiska ideológie, ktorá cez pozitivizmus a naturalizmus značne redukovala ľudský svet. Patočka tým zobrazil nástojčivosť tej skutočnosti, že človek sa v procese praktického uskutočňovania, v rovine experimentálneho skúmania alebo prílišného historizmu, pokiaľ ide o hodnotenie dejinného času, ocitá sám v uzatvorenom svete, bez možnosti nahliadnuť prirodzený proces odkrývania bytia ako pohybu, kde každý akt ľudského konania je súčasťou seba utvárania ľudského „ja“.

Pokiaľ hodnotíme predloženú habilitačnú prácu Mgr. Andrey Javorskej, PhD., možno konštatovať, že sa jej podarilo zobrazit' špecifikum Patočkovho prístupu k filozofickému odkazu európskej tradície, ako i k reflexii duchovnej krízy, ktorá zasiahla Európu bezpochyby už počas celého 20. storočia. Za výraznejší prínos práce možno považovať to, že autorka vychádza z kritickej analýzy myslenia európskej filozofie 20. storočia, najmä pokiaľ ide o fenomenológiu a jej peripetie vo viacerých pohľadoch európskych filozofov ako bol Sartrov existencializmus, myšlienky Merleau-Pontyho a z istým naznačením reflexie v postmodernej filozofii J. Derridu, M. Foucaulta, pričom sa dotýka aj niektorých otázok teologickej reflexie, pokiaľ ide o názory českých filozofov, tento moment je v práci iba naznačený. Spomína prirodzene i prínos Patočku pri skúmaní a porozumení diela A. Komenského, najmä z hľadiska jeho prínosu k chápaniu celostného duchovného nahliadnutia človeka a jeho života. V istom zmysle by bolo možné uviesť reflexiu na tvorbu súčasných autorov, pokiaľ ide o slovenskú filozofickú spisbu.

#### **4. Posúdenie formálnej stránky práce (jazyk, štýl, štruktúra)**

Z hľadiska formálnej stránky predkladanej habilitačnej práce možno konštatovať, že pri pomerne malom rozsahu strán v kontraste s náročnosťou filozofickej analýzy skúmaných filozofických názorov ako i filozofickej tradície sa stretáme v práci s otázkou ako často do slovenčiny prekladať termíny, ktoré sú autentické v českom jazykovom vyjadrení „zjevovat se, vyjevit se, jevení se, zření, prožitek, prožívání“, ale najmä pojem „starost“. Český pojem „péče o duši“ je možno slovensky vyjadriť ako starostlivosť o dušu. Ide o posun v jazykovom ponímaní. Som vždy tak trochu pri prácach tohto druhu na pochybách, či sa pojem „súčno“ nepodobá príliš českému „jsoucno, jsoucí“ pričom sa mi natíska možnosť využiť výraz „jestvujúco, jestvujúci“, ktorý slovenčine viacej zodpovedá, avšak uznávam, že v literatúre tohto typu sa tieto termíny takto píšú, ako ich používa autorka. Táto problematika sa už ukazuje dlhší čas a možno by to žiadalo potrebu istej analýzy jazykových foriem výrazu pri písaní filozofického textu. Táto moja poznámka však presahuje hodnotenie predkladanej práce, je len mojou osobnou reflexiou tohto problému. Pri čítaní textu predkladanej habilitačnej práce som bol znovu konfrontovaný s touto skutočnosťou.

#### **5. Explicitne vyjadrený návrh na udelenie (resp. neudelenie) vedecko-pedagogického titulu docent**

Habilitačná práca Mgr. Andrey Javorskej, PhD *Dynamika ľudského prístupu k svetu v diele Jana Patočku* je výsledkom dlhoročného systematického bádania v tejto oblasti. Autorka sa kontinuálne venuje okruhu tejto problematiky, pričom v myslení J. Patočku našla vyjadrenie konceptu otvoreného bytia človeka, ktoré sa uskutočňuje v neprestajnom pohybe, v ktorom sa sprítomňuje ľudské bytie ako zápas o pravdu. V tomto procese sa človek približuje pochopeniu zmyslu a teda celkového uchopenia času svojho života ako zápasu o to **byť sám sebou**.

Napriek niektorým mojim upozorneniam má práca ucelený charakter, predstavuje konzistentný pohľad na odkaz českého filozofa Jana Patočku, pričom sa autorke podarilo

i zaznačiť niektoré aktuálne výzvy, ktoré v Patočkovom koncepte filozofie posunuli prínos Husserlovej a Heideggerovej filozofie k pochopeniu hlbšieho prežívania ľudského pobytu na svete, ktoré výstižne Patočka vyjadril v pojme *prirodzený svet človeka*. Opodstatnenosť práce a predkladanej problematiky má ešte aj tú dimenziu, do ktorej sme my, učitelia humanitných predmetov, vtlačaní v súčasnosti. Ide o tlak na aplikáciu vedy (prírodnej) do reálnej podoby života, čím sa dostávajú aktivity v oblasti humanitných a spoločenských vied akoby na okraj dôležitosti. V súčasnosti je badateľný istý tlak na vytesňovanie duchovných hodnôt zo života človeka. Podľa nášho názoru odkaz filozofa J. Patočku je aj v tejto súvislosti veľmi aktuálny.

Celkovo prácu, v kontexte hore uvedeného, možno hodnotiť ako prínos do súčasnej diskusie o potrebe hlbšieho reflektovania bytia človeka, s dôrazom chápať zmysel života ako celok.

Na základe hore uvedeného **odporúčame aby Mgr. Andrei Javorskej, PhD., na základe úspešnej habilitačnej prednášky a obhajoby habilitačnej práce, bol udelený titul „docent“ pre odbor 2.1.1 Filozofia.**

26. 1. 2016

prof. PhDr. Cyril Diatka, CSc.